

Socialklausuler, harmonisering och övergångsekonomier – Göte Hansson 1950–2012

MATS LUNDAHL
är professor emeritus
i utvecklingsekonomi
vid Handelshög-
skolan i Stockholm.
Han forskar för när-
varande om Haitis
ekonomi, doktrinhis-
toria och Industriens
Utredningsinstitut
historia.
mats.lundahl@hhs.se

Göte Hansson var professor i internationell ekonomi i Lund. Han arbetade med socialklausuler i handelsavtal, harmonisering av ekonomisk politik mellan länder och verkningarna av den socialistiska utvecklingspolitiken i Etiopien 1974–91. Göte var också framgångsrik administratör, institutionsprefekt och fakultetsdekanus och han var tongivande vid skapandet av Trade Policy Training Centre in Africa i Arusha, Tanzania.

Göte Hansson föddes i Kristianstad 1950. Efter studentexamen i Nässjö 1969 läste han matematik, informationsbehandling och nationalekonomi i Lund och tog en fil kand 1972 innan han doktorerade i nationalekonomi. Götes inriktning var internationell ekonomi och utvecklingsekonomi. Han hade först Bo Södersten som handledare och, när Bo blev riksdagsman 1979, undertecknad. Göte disputerade 1981 och blev professor 1997.

1. De första skrifterna

Göte skrev sin första bok redan när han var assistent, en gymnasiebok som behandlade det svenska näringslivet och sambandet mellan sektorer och produktionsfaktorer (Hansson 1978). Den satte in näringslivet i ett internationellt sammanhang och diskuterade ägande- och maktförhållanden, politik och näringsliv och näringslivet i framtiden.

1981 redigerade jag en festskrift till Bo Söderstens 50-årsdag. Göte bidrog med ett kapitel om efterkrigstidens handelspolitik: handelsliberaliseringen under 1950- och 1960-talet, GATT:s framväxt, UNCTAD-konferenserna, handelspreferenserna för u-länder och den ökade protektionismen under 1970-talet. Han drog slutsatsen att arbetet med att reformera GATT måste ges högsta prioritet, för att skydda frihandeln (Hansson 1981).

2. Avhandlingen

Festskriftkapitlet var det första resultatet av ett större projekt om socialklausuler och internationell handel. En socialklausul är ett avtalsvillkor. Exportländerna garanterar att arbetsmiljön uppfyller vissa krav. Om de inte gör det har importländerna rätt att införa handelshinder. Socialklausuler diskuterades ivrigt inom fackföreningsrörelsen på 1970-talet. Arbetarrörelsens Internationella Centrum och Arbetslivscentrum var intresserade av frågan.

Tack för all hjälp till
Yves Bourdet, Benny
Carlson, Lina Maria
Ellegård, Hans Falck,
Mikael Falk, Peter
Gavelin, Tarmo Haavisto,
Britt-Marie Hansson,
Magnus Jerneck och Leif
Johansson.

Göte utredde den i sin doktorsavhandling (Hansson 1983a). Han diskuterar socialklausuler som medel för att garantera grundläggande fackföreningsrättigheter och kritiserar argumentet att fackföreningar ökar lönerna på bekostnad av sysselsättningen i jämförelse med fri konkurrens på arbetsmarknaden (jämför Hansson 1982). Utan fackföreningar karakteriseras arbetsmarknaden snarare av monopson. Bildande av fackföreningar kan då leda till att sysselsättningen närmar sig den under fri konkurrens. Göte hävdar också att fackföreningar kan skapa bättre arbetsmoral och arbetsförhållanden och bättre relationer mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Socialklausuler som hänförs till specifika arbetsvillkor – minimilöner, arbetstid, barnarbete och hälsa och säkerhet på arbetsplatsen – analyseras i en modell för en liten öppen ekonomi. Göte skiljer på ekonomier som karakteriseras av full sysselsättning och ekonomier med obegränsad tillgång till arbetskraft, dvs ekonomier där lönen är given av förhållandena utanför de tre formella sektorerna i modellen. Analysen pekar ut vad som händer när socialklausuler riktas mot exportindustrin.

Göte visar att socialklausuler har komplicerade effekter och därför inte säkert är ett effektivt medel för att nå de uppsatta målen. Avgörande är vilka grupper som drabbas negativt och vilken politisk makt dessa grupper har. Socialklausuler har mest diskuterats i samband med handelsavtal mellan i-länder och u-länder. Det är därför viktigt att specificera de senare ländernas ekonomier så realistiskt som möjligt. Många var, enligt Göte, ekonomier med ett överskott på arbetskraft. Skillnaderna mellan full sysselsättning och ekonomier med arbetskraftsoverskott är inte triviala. Den traditionella ansatsen, ”med full sysselsättning ... kan vara olämplig i fallet med outvecklade ekonomier med överskott på arbetskraft. Den ... kan rentav leda till slutsatser som är motsatta dem som erhålls från en analys där arbetskraftsoverskottet inkluderas explicit” (Hansson 1983a, s 125).

Göte undersöker också i vilka avseenden en socialklausul är ekvivalent med protektionistisk handelspolitik i form av tullar, importkvoter eller frivilliga exportbegränsningar när alla åtgärderna ger upphov till samma importkvantitet från de länder som är aktuella för socialklausuler. Han rangordnar välfärdseffekterna för importlandet av de olika ingreppen och diskuterar vad som är att föredra för länder som hotas av socialklausuler: att ändra arbetsvillkoren eller utsättas för handelspolitiska restriktioner på exporten.

Införandet av socialklausuler var en infekterad fråga.¹ Götes bidrag var att han lyfte fram dess komplexitet och nyanserade diskussionen. ”Avhandlingen bör kunna bli ett internationellt standardverk”, skrev Ingemar Ståhl (1983) när Göte sökte ett universitetslektorat 1983. ”Den är lika bra som någonsin det som skrivs på Assars institut”, sade Jagdish Bhagwati till mig

¹ Göte presenterade sina slutsatser i en artikel i *Ekonomisk Debatt* (Hansson 1983b), vilket ledde till kritik från Carl B Hamilton (1983), som hävdade att det inte går att jämföra socialklausuler och frivilliga exportbegränsningar eftersom de båda medlen har helt olika karaktär. Göte (Hansson 1983c) genmålde att det visst går att jämföra vilka effekter en socialklausul och en frivillig exportbegränsning som leder till samma begränsning av importen får.

vid ett av sina Sverigebesök och när Victor Norman 1997 bedömde Göte för en professur refererade han till boken som ”en klassiker”. Ronald Findlay kallade den vid samma tillfälle ”ett framstående bidrag . . . åtminstone tio år före sin tid” (Lunds universitet 1997, s 16, 14). Boken är Götes *magnum opus*. Frågeställningen har inte tappat i aktualitet. Konsumenterna i västvärlden har blivit alltmer medvetna om arbetsförhållandena i låglöneländer under de 40 år som gått sedan den kom, samtidigt som världsekonomin har blivit alltmer integrerad.

3. Göte och jag

När Göte Hansson skrev sin avhandling om socialklausul höll jag själv på med ett projekt om ekonomisk diskriminering. Tillsammans publicerade vi två artiklar om socialklausuler som medel mot rasdiskriminering på arbetsmarknaden. Den ena behandlar en arbetskraftsoverskottsekonomi och den andra en ekonomi med full sysselsättning (Hansson och Lundahl 1984, 1987). I det förra fallet analyseras dels arbetsmarknadssegregering, där vissa grupper stängs ute från de kvalificerade arbetena, dels lönediskriminering, där vissa grupper får bättre betalt än andra i kvalificerade arbeten. Vi visar att en socialklausul har bättre förutsättningar att fungera i det förra fallet än i det senare, men också att det inte är något ofelbart medel. Lönediskrimineringsfallet är mer komplicerat. En socialklausul är troligen inte ett effektivt vapen mot lönediskriminering när jordägare och gynnade arbetare är de politiskt starka grupperna (som t ex i Sydafrika vid den tiden).

I fullsysselsättningsfallet analyserar vi enbart arbetsmarknadssegregering. Detta fall är krångligare än när utbudet av arbetskraft är obegränsat. Slutsatsen blir att det a priori är mer osäkert än i fallet med obegränsat utbud av okvalificerad arbetskraft huruvida socialklausuler är effektiva.²

En tredje artikel som Göte och jag författade tillsammans (Hansson och Lundahl 1983) behandlar Rybczynskis teorem (Rybczynski 1955): I en modell med två varor och två faktorer, där produktionen av båda varorna uppvisar konstant skalavkastning, kommer tillväxt av en produktionsfaktor att leda till att produktionen av den vara som använder den växande faktorn intensivt ökar och produktionen av den andra varan minskar. Vi visade att om skalavkastningen i den ena eller båda sektorerna var avtagande gäller teoremet fortfarande förutsatt att skillnaden i faktorintensitet mellan de båda sektorerna uppgår till en viss minsta storlek.

4. Harmonisering

1990 kom Göte Hanssons bok om internationell harmonisering av ekonomisk politik (Hansson 1990). Precis som i avhandlingen arbetar han med

² Götes sista publicerade arbete om socialklausuler var en översikt av vad som gjorts för att få till stånd internationella avtal om arbetsvillkor (Hansson 2009). Varför var det så besvärligt att komma överens?

partialanalys för att etablera ekvivalenser mellan olika ekonomisk-politiska åtgärder och allmän jämviktsanalys för att fastslå effekterna av harmonisering av handelspolitik, tekniska standardiseringsbestämmelser, arbetsvillkor, miljö-, finans- och penningpolitik.

Kapitlet om handelspolitik koncentreras på vad som händer om frivilliga exportrestriktioner, som gradvis införts under 1970-talet, ersätts främst av frihandel. Harmonisering av tekniska specifikationer handlar officiellt ofta om att skydda konsumenterna, men inte sällan är det snarare ett medel för producentskydd. I nästa kapitel analyserar Göte konsekvenserna. Hans tredje fall behandlar arbetsförhållandena inom industrin. Socialklausuler kan vara ett sätt att komma bort från den diskriminering mellan länder som frivilliga exportrestriktioner innebär. De är däremot tvivelaktiga om syftet är att solidarisera sig med arbetarna i länder där arbetsvillkoren är dåliga, eftersom de tenderar att öka arbetslösheten och minska lönerna där.

Miljödebatten hade tagit fart vid den tid då Göte skrev sin harmoniseringsbok. Han härleder effekterna av lagstiftning respektive beskattning av miljöförstörande produktion. Standardslutsatsen är att beskattning är att föredra ur effektivitetssynpunkt eftersom då varje företag kan välja den kombination av miljöförstöring och beskattning som passar det bäst och Göte visar att samma slutsats gäller när miljöförstöringen fortplantas över gränserna. Både kapitalägarna och arbetarna inom industrin – potentiellt välorganiserade grupper – kan dock drabbas negativt av båda typerna av sanktioner. Det kan då bli svårt att komma överens.

Vad gäller harmonisering av finanspolitiken är det främst skattepolitiken som har diskuterats: varuskatter och skatter på kapital och arbete. Allt som allt menar Göte att skatteharmonisering har störst utsikt att lyckas om den innefattar relativt stora förändringar i högskatteländer och relativt små i lågskatteländer. Den sista åtgärd som han analyserar är harmonisering av kapitalmarknaderna, så att räntesatserna utjämnas, till perfekt fungerande kapitalmarknader.

Den övergripande slutsats som Göte drar av sin diskussion av harmonisering är att det inte är något ofelbart medel för att öka effektiviteten av resursallokeringen mellan och inom länder. Analysen visar att det är politiskt besvärligt att komma överens, av den enkla anledningen att en harmonisering drabbar olika grupper olikformigt. De som missgynnas tenderar att motarbeta harmoniseringsansträngningar och de är ofta grupper som har lätt att mobilisera.

Harmoniseringsboken mötte mindre entusiasm i sakkunnigyttranden än socialklausulboken: Boken är trögläst. De uttryck som härleds är långa och besvärliga, diskussionen av skatter och penningpolitik borde ha gjorts med hjälp av en makroekonomisk monetär modell i stället för en modell med enbart reala storheter och analysen av teknisk standardisering hade mått bra av förtrogenhet med den litteratur som höll på att växa fram inom industriell organisation (Lunds universitet 1997, s 2–3).

Att hans analys av harmonisering hade praktisk relevans visade Göte i

en artikel med Yves Bourdet om personbilsindustrin (Bourdet och Hansson 1991). De analyserar välfärdseffekterna och effekterna på olika grupper inom EG av en harmonisering av en icke-konkurrensmarknad. Konsumenterna föredrar att samma antal bilar som tidigare importeras till unionen medan producenterna vill att den tillåtna importandelen inkluderar även bilar tillverkade inom unionen men sålda av dotterbolag utanför unionen. Detta innebär i sin tur att det inte är säkert att den för konsumenterna mest gynnsamma harmoniseringen blir den som kommer till stånd, eftersom bilmarknaden är starkt koncentrerad och producenterna inom unionen därför har lätt att organisera sig och utöva påtryckningar på politikerna.

Precis som fallet är med boken om socialklausuler har harmoniseringsproblematiken behållit sin aktualitet. Internationell integration och handelsammanslutningar går mycket längre och berör långt fler områden i dag än för 30 år sedan.

5. Internationalisering

Göte Hansson intresserade sig också för internationell handel och internationell politik i ett vidare sammanhang. Han medverkade i en antologi om svensk u-landspolitik med en uppsats om u-ländernas plats i handelsutveckling från 1950 till 1980, det internationella handelssystemets sätt att hantera dessa länder och det principiella och empiriska sambandet mellan handel och utveckling (Hansson 1984). Följande år skrev han om multinationella företag i ett liknande sammanhang (Hansson 1985). Han diskuterade det nationalekonomiska forskningsläget och lyfte fram luckorna, framför allt multinationella företags effekter på ursprungsländerna och frågan om ett internationellt regelverk för dessa företag.

Under 1985 tillsatte Sveriges regering den s k maktutredningen för att analysera frågor om maktfördelning och demokrati. För den redigerade Göte Hansson tillsammans med statsvetaren Lars-Göran Stenelo en bok om makt och internationalisering (Hansson och Stenelo 1990). Han bidrog själv med två kapitel, ett om motiven för internationell handel och internationellt företagande och ett som ställer frågan vilka möjligheter en liten nation som Sverige har att förena internationalisering med självständigt beslutsfattande. Vårt framtida förhållande till EG var en högaktuell fråga. Ett annat tema som anknöt till socialklausuler och harmonisering var skapandet av WTO, 1995. Göte analyserade effekterna för u-länderna (Hansson 1996a).

Göte Hansson skulle återvända till temat internationalisering och harmonisering (Hansson 2000a). I slutet av 1990-talet var Polen på väg att ansöka om medlemskap i EU och då anordnades i Warszawa en polsk-svensk konferens på temat globalisering och förändring. Götes bidrag handlade om sambandet mellan internationalisering och inhemska incitamentsystem och behovet av koordinering och harmonisering av ekonomisk politik. Den harmonisering som borde prioriteras var avreglering av de internatio-

nella kapitalflödena, eftersom en sådan begränsar de individuella ländernas handlingsutrymme och därigenom öppnar vägen för harmonisering även på andra områden.

Under 2000 presenterade Göte Hansson på en konferens om genteknik och ekonomi i Lund en uppsats om hur tekniken kunde påverka de ekonomiska relationerna mellan Nord och Syd (Hansson 2002). Teknikutvecklingen var starkt koncentrerad till i-länderna. Den gröna revolutionen ökade avkastningen, men det var svårt att få privata företag att forska på området, vilket aktualiserade frågor om patent- och egendomsrätt. Forskningen tenderade att koncentreras på kapitalintensiva tekniker lämpliga för i-länder, men inte för u-länder, vilket i sin tur skulle kunna leda till att de senare fastnade i mindre produktiva metoder. Göte såg en risk att utvecklingen av genmodifierade grödor skulle kunna vidga gapet mellan rika och fattiga länder.

Göte Hanssons sista publikation, 2011, skrevs tillsammans med Lenart Petersson, i en vänbok till Bo Södersten på 80-årsdagen (Petersson och Hansson 2011). Den diskuterar varför ekonomiska integrationssträvanden misslyckades i Afrika. Den inomafrikanska handelns andel av Afrikas totala utrikeshandel var endast tio procent. Många faktorer bidrog till att hålla utrikeshandeln nere: bristande förtroende, outvecklad infrastruktur, dåliga institutioner och misstänksamhet mot frihandel i allmänhet. Ämnet är fortfarande aktuellt, inte minst genom bildandet av African Continental Free Trade Area (AfCFTA), 2018.

6. Etiopien

I slutet av 1980-talet inledde SIDA ett makroekonomiskt samarbete med tre svenska universitet för att bygga upp den svenska utredningskapaciteten beträffande viktiga svenska biståndsländers ekonomier. Göte Hansson skrev om utvecklingen i den etiopiska ekonomin under drygt femton år innan han sammanfattade sin analys i boken *The Ethiopian Economy 1974–94: Ethiopia Tikdem and After* (Hansson 1995a). Den behandlade tillbakagången i den etiopiska ekonomin under den socialistiska diktatur som följde på Hailie Selassies fall 1974 och som varade tills diktatorn Mengistu Haile Mariam tvingades bort 1991. Slagordet var *Ethiopia Tikdem*: Etiopien först. Officiellt handlade det om att kombinera nationalism och jämställdhet, i praktiken om att slå ner Eritreas och Tigrays försök att bli självständiga stater och att skapa en centralstyrd kommandoekonomi.

Ethiopia Tikdem var en politik som stod i stark motsats till nästan alla sunda regler för hur ekonomisk politik ska bedrivas. Hela ekonomin skulle ligga i statens händer och nästan alla privata initiativ slogs ner. Kollektivisering, tvångsförflyttning av människor som föstes samman i byar, snedvridning av alla incitament och sträng kontroll av utrikeshandeln karakteriserade ekonomin. Med hjälp av en matematisk modell härleder Göte effekterna på ekonomin. Politiken skulle leda till att jordbruket hölls tillbaka och att

den offentliga sektorn, främst militären, gynnades. Detta stämde väl med den faktiska utvecklingen. Inbördeskriget gick illa och militärutgifterna ökade. 1987 var Etiopiens per capitainkomst den lägsta uppmätta i världen. Jordbruksexporten minskade och importen av militär utrustning, mat och bränsle ökade. Utlandsskulden steg dramatiskt.

Boken behandlar också reformförsöken. Mengistu blev tvungen att annonsera två reformpaket. Politiken var dock inkonsistent. Resolutioner som betonade liberalisering motsades av andra om ökad centralisering. Militärutgifterna hotade att omintetgöra reformsträvandena. Efter Mengistus fall tog en övergångsregering över. Principen om blandekonomi lades fast och statens uppgift blev att främja decentraliserat beslutsfattande, privat ägande och marknadsekonomi. Byaprogrammet skrotades och utanför jordbruket fick privata aktörer lov att konkurrera med statsföretagen. Utrikeshandeln skulle liberaliseras. Enligt Götes modell borde effekterna av reformerna bli precis motsatta resultaten av den socialistiska politiken. Hans förmodan bekräftades av den tillgängliga statistiken. Faktor- och varumarknader liberaliserades. De statliga företagen upplöstes (men privatiseringsproblemet förblev olöst). Utrikeshandeln befriades från ett antal skrankor. Allt som allt drog Göte slutsatsen att mycket hade gjorts för att upphäva de negativa effekterna av socialistregimen, men att mycket återstod att göra.

Göte Hansson fortsatte att skriva om Etiopien för Sida även efter det att hans bok kommit ut: den fortsatta implementeringen av de ekonomiska och politiska reformerna 1993–95 (Hansson 1995b), regeringens legitimitet, uthållig utveckling och bistånd (Hansson 1997a, 2001c), problem med den regionala utvecklingen och med den privata sektorn i ekonomin (Hansson 1998). Hans sista skrift om Etiopien (Hansson 2004) behandlar affärsklimatet i landet och hinder för den privata affärsverksamheten.

Etiopienboken kom vid rätt tidpunkt, precis vid övergången från en socialistisk, tvångsdirigerad centralplanerad ekonomi till en ekonomi baserad på frihetliga och marknadsekonomiska principer. Den är fortfarande av principiellt intresse, inte bara vad gäller Etiopien, utan även som en belysning både av de processer som utvecklas i de flesta länder som genomfört en sådan övergång och av de mekanismer som fortsätter att verka i de få länder som fortfarande inte har övergett ekonomiska system baserade på grumliga ideologier.

7. Eritrea, Afrikas horn och Tanzania

Under 1996 utvidgade Göte Hansson sitt intresse för Afrikas horn till att omfatta även Eritrea. Landet hade lösgjort sig från Etiopien 1993. Hans första bidrag (Hansson 1996b) behandlade övergången till fredlig demokrati och marknadsekonomi. Bristande läskunnighet och administrativ kapacitet gjorde att det skulle komma att ta tid att bygga en demokrati. Ett återhämtnings- och rehabiliteringsprogram, som också inbegrep ett antal

sociala mål, hade utarbetats och börjat implementeras. Det var för tidigt att yttra sig om effekterna, men indikatorerna pekade i rätt riktning.

Göte diskuterade också effekterna av de politiska spänningarna mellan Etiopien och Eritrea (Hansson 2000b, 2001a, 2001b). 1997 hade Eritrea infört en egen valuta och insisterat på att den skulle användas i transaktionerna länderna emellan till parikurs, vilket Etiopien motsatt sig. Handeln dem emellan upphörde därför i praktiken. Etiopien krävde hårdvaluta och började skeppa ut varor via Djibouti i stället för via Eritrea. Situationen urartade 1998 till en militär gränskonflikt som orsakade enorma kostnader. De makroekonomiska indikatorerna talade sitt tydliga språk.

Göte Hansson skrev inte enbart om Etiopien och Eritrea. I några uppsatser utvidgar han analysen till att omfatta även Djibouti, Somalia, Somaliland och Sudan. Situationen hade huvudsakligen präglats av interna konflikter och utbrytningsförsök, krig, torka och fattigdom, diktaturer och centraliserat styre. Eritrea hade frigjort sig från Etiopien. Somaliland hade brutit sig ur Somalia, dock utan att få internationellt erkännande. Sudan riskerade att splittras i två delar. Efter det kalla krigets slut hade biståndsfördet minskat. Afrikas horn var inte längre strategiskt intressant.

Vilka var förutsättningarna för ekonomisk utveckling i regionen (Hansson 1997b, 1999)? En möjlig väg till utveckling gick genom ekonomisk integration, men en sådan låg långt fram i tiden. Politiska utbrytardensurer lade andra hinder i vägen. Etnicitet var ett tredje problem. Alla länderna i regionen karakteriserades av en blandad folksammansättning som inte sammanföll med de politiska gränserna. Lojaliteten med den egna etniska gruppen stod ofta i konflikt med lojaliteten med nationalstaten. De politiska och ekonomiska problemen i regionen var stora och utvecklingen gick trögt.

2006 förärades Lars-Göran Stenelo en vänbok på temat ledarskap. Göte bidrog med en essä om ledarskap på Afrikas horn (Hansson 2006). Den behandlade den nya regeringen i Etiopien efter Mengistus fall. Ett antal reformer hade genomförts men det hade gått dåligt med Eritrea. De båda länderna hade inte lyckats få ordning på relationerna och risken för krig var överhängande, vilket hade inverkat negativt på båda ländernas ekonomi. Pengarna gick till försvaret i stället för till ekonomisk utveckling. Ledarskapet på båda sidor framstod som dåligt.

Göte Hansson var djupt engagerad också i Tanzania. Nationalekonomiska institutionen i Lund hade ett utbildningssamarbete med motsvarande institution och Economic Research Bureau vid universitet i Dar es Salaam, initierat av Sida. Jag administrerade programmet från 1981 till 1987. Därefter tog Göte över, till 1995. Vi skrev en artikel tillsammans med Stefan Hedlund om de ekonomiska problem som den socialistiska ideologin hade skapat i Tanzania (Hansson m fl 1983). Tanzania skulle ”springa medan andra går”. Verkligheten var dock annorlunda. Ujamaabyarna, som skulle bygga på jämlikhet och samarbete i jordbrukskollektiv, fungerade lika illa som de sovjetiska kolchoserna. Alltför många människor hade fösts

samman i alltför stora enheter i en påtvingad gemenskap. De statliga marknadsföringsorganen fungerade inte. Prissättningen syftade enbart till att hålla konsumentpriserna nere, vilket bönderna fick betala.

8. Professorsstrid

Göte Hansson blev professor i internationell ekonomi i Lund 1997. Lars Ljungqvist hade placerats i första förslagsrummet av de tre sakkunniga, Ronald Findlay, Columbia University, Victor Norman, Handelshögskolan i Bergen och Niels Thygesen, Köpenhamns universitet, men föredrog en tjänst på Handelshögskolan i Stockholm. Göte hade placerats efter Per Lundborg och Johan Torstensson av Norman och Thygesen. Findlay hade bara rangordnat Ljungqvist och Lundborg. När Ljungqvist hade dragit sig tillbaka utsågs dock Göte med motiveringen att när vetenskapliga, pedagogiska, handledningsmässiga och administrativa meriter vägdes samman var han överlagren de andra sökandena.

De fem fasta ledamöterna i tjänsteförslagsnämnden och Findlay röstade för Göte. Norman och Thygesen anförde avvikande mening. Lundborg och Torstensson överklagade beslutet. Samtidigt rusade läktarfolket in på planen. Under ledning av Assar Lindbeck mobiliserades med lock och pock ett vi-som-vet-bäst-uppbåd: 23 professorer i Stockholm, Uppsala och Umeå som protesterade mot att tjänsteförslagsnämnden hade desavouerat två av de sakkunniga. Lunds universitet avslag dock besvären och så gjorde även högsta instans: Överklagandenämnden för Högskolan.

Tillsättningsstriden fick en epilog. I en artikel i *Ekonomisk Debatt* gick Agneta Kruse och Lars Söderström (1998) i Lund till storms mot professorernas agerande. De vände sig mot att brevet insinuerade vänskapskorruption – Göte var utbildad och hade tjänst i Lund – och påpekade att flera av undertecknarna själva hade tjänst på samma lärosäte som de utbildats på. De visade också på betydande inkonsekvenser i professorernas agerande. 1989 hade ett annat rättrådigt, delvis överlappande, sällskap, sammankallat av Lindbeck, protesterat mot att SAREC:s styrelse *följde* tre eniga sakkunniga vid tillsättning av två professorer i utvecklingsekonomi och yrkat på nya tillsättningskriterier och sakkunniga.³ Året före, 1988, hade en professur tillsatts i Uppsala. Där gick tjänsteförslagsnämnden *emot* tre eniga sakkunniga. ”Den gången fanns inga bekymrade professorer som kände ett behov av att hålla den akademiska fanan högt. Och nog är det anmärkningsvärt att den person som då fick professuren tillhör dagens brevskrivare” (Kruse och Söderström 1998, s 301).

Kruse och Söderström (1998, s 302) avslutade med en bredsida:

Det är pinsamt för professionen att ett så stort antal högt kvalificerade kollegor undertecknar brev och ställer sig bakom påståenden vars riktighet de uppen-

³ Möjligen hade det något att göra med att ingen av tjänsterna gick till Lindbecks institut. (Den som fick en tjänst fick välja var han eller hon ville placera den.)

barligen inte brytt sig om att kontrollera. Till detta kommer det djupt olyckliga i att enskilda personer blir smutskastade. Den som söker en tjänst i vårt ämne skall inte behöva riskera att få sin utnämning ifrågasatt med obestyrkta eller direkt felaktiga beskyllningar om oegentligheter i tillsättningen.

Ack ja . . .

9. Fakultetsmänniskan

Göte Hansson var road av administrativt arbete och han var skicklig. Han var studierektor och prefekt på nationalekonomiska institutionen i Lund, prodekanus och dekanus på den samhällsvetenskapliga fakulteten där, innan Ekonomihögskolan 2003 bröts loss från denna, mot hans vilja.⁴ Göte hade starka åsikter om att nationalekonomi var ett ämne som inte bara hade företagsekonomi som naturlig partner utan som var av relevans för många delar av samhället.

Göte hade mycket gott samarbete med statsvetarna, främst Lars-Göran Stenelo, som var dekanus när han själv var prodekanus. Han var regelbundet med i deras betygsnämnder och han höll i kurser i internationella relationer där eleverna utgjordes av studenter med betyg i nationalekonomi och statskunskap och undervisningen ofta bedrevs med lärare från båda institutionerna i klassrummet samtidigt.

Något som också låg Göte varmt om hjärtat var samarbete med andra universitet. 2004 initierades en prestigefylld tvärvetenskaplig sommarskola om globala relationer i Lund, med fokus på relationerna mellan Europa och USA. Alla campus från University of California skickade lärare och studenter till Lund för en tvåmånaders kurs tillsammans med svenska studenter och lärare. Programmet pågick mellan 2004 och 2008, med Göte och statsvetarna Christer Jönsson och Magnus Jerneck som drivande krafter på lundsidan.

Under 2006 påbörjades ett svensk-afrikanskt samarbetsprogram, Trade Policy Training Centre in Africa i Arusha. Där ges masterskurser i internationell ekonomi, handelspolitik och internationell handelsrätt för studenter från de fattigaste afrikanska länderna av lärare från Europa, USA och Afrika. Göte byggde upp institutionen och administrerade programmet från svensk sida och var akademiskt ansvarig. Enligt vad han själv sade var det något av det roligaste han hade gjort.

⁴ Göte hade svårt att dölja sin entusiasm för universitetsadministration. Han talade gärna på fakultetens vägnar – ”Vi på fakulteten . . .” – och han talade ofta länge. En del av kollegorna tyckte att han administrerade för mycket och att det låg pratavfall i hörnen på hans kontor. De refererade till honom som ”Göte Möte” och när han avgick som prefekt kom det upp en skylt på hans dörr där det i stället för Prefekt stod Citoyen. Det låg kanske något i det, men inställningen är mer att betrakta som ett utslag av den råa men hjärtliga ton som rådde på institutionen.

Göte Hansson och jag arbetade nära varandra under ett och ett halvt decennium. Det var synnerligen givande. Göte hade förmågan att hitta ämnen som skulle visa sig ha långvarig aktualitet och han drevs av sin övertygelse om den internationella handelns välståndsskapande effekter. Tyvärr blev Götes stund på jorden alldeles för kort. Under 1992 upptäcktes det att han hade fått carcinoid, en tarmtumörsjukdom som metastaserat till levern. Han behandlades framgångsrikt och sjukdomen gick in i ett mer eller mindre stabilt stadium. Göte lärde sig leva med den och var precis som vanligt, men han levde på lånad tid. När han var i Arusha runt advent 2011 blev han riktigt dålig och i januari 2012 var det slut. Jag saknar honom oerhört.

REFERENSER

- Bourdet, Y och G Hansson (1991), "The Economics of Trade-Policy Harmonization – with Special Reference to the Passenger Car Industry", *World Competition*, vol 15, nr 2, s 25–41.
- Hamilton, C (1983), "Arbetsvillkor, frivilliga exportbegränsningar och handelspolitik – en kommentar", *Ekonomisk Debatt*, årg 11, nr 6, s 436–439.
- Hansson, G (1978), *Näringslivet – resurser och samband*, Studentlitteratur, Lund.
- Hansson, G (1981), "Efterkrigstidens handelspolitik – liberalisering och protektionism", i Lundahl, M (red), *Ideologi, ekonomi och politik – tankar i tiden*, Rabén & Sjögren, Stockholm.
- Hansson, G (1982), "Do Trade Unions Really Give Rise to Social Losses?", *Statsvetenskaplig Tidskrift*, vol 85, s 21–25.
- Hansson, G (1983a), *Social Clauses and International Trade*, Croom Helm, London och Canberra.
- Hansson, G (1983b), "Arbetsvillkor och handelspolitik", *Ekonomisk Debatt*, årg 11, nr 2, s 105–112.
- Hansson, G (1983c), "Svar till Carl Hamilton – visst kan man jämföra ekonomisk-politiska åtgärder med olika syften och karaktär", *Ekonomisk Debatt*, årg 11, nr 6, s 440–444.
- Hansson, G (1984), "Världshandelns utveckling och tredje världen", i Andersson, C, L Heikensten och S de Vylder (red), *Bistånd i kris – en bok om svensk u-landspolitik*, Liber Förlag, Stockholm.
- Hansson, G (1985), "Multinationella företag och internationell ekonomisk politik", i Engwall, L och J-E Vahlne (red), *Multinationella företaget – en utmaning för ekonomisk forskning*, Doxa, Lund.
- Hansson, G (1990), *Harmonization and International Trade*, Routledge, London och New York.
- Hansson, G (1995a), *The Ethiopian Economy 1974–94*, Ethiopia Tikdem *and After*, Routledge, London och New York.
- Hansson, G (1995b), *Ethiopia 1995: Consolidation of Reforms – Implications for Foreign Aid*, Macroeconomic Report 1995:64, Sida, Stockholm.
- Hansson, G (1996a), "From GATT to WTO: A Potential for or a Threat to LDC Development?", i Lundahl, M och B J Ndulu (red), *New Directions in Development Economics: Growth Environmental Concerns and Government in the 1990s*, Routledge, London och New York.
- Hansson, G (1996b), *Eritrea 1996: Struggle for Sustained Independence*, Macroeconomic Report 1996:12, Sida, Stockholm.
- Hansson, G (1997a), *Ethiopia 1996: Government Legitimacy, Aid and Sustainable Development*, Macroeconomic Report 1997:5, Sida, Stockholm.
- Hansson, G (1997b), "The Horn of Africa beyond the Year 2015: Poverty or Prosperity?", i *West and East Africa: Regional Studies*, Sida, Stockholm.
- Hansson, G (1998), *Ethiopia: Regional and Business Sector Challenges*, Country Economic Report 1998:3, Sida, Stockholm.
- Hansson, G (1999), "The Political Economy of the Horn", i Kayizzi-Mugerwa, S (red), *The African Economy Policy, Institutions and the Future*, Routledge, London och New York.
- Hansson, G (2000a), "Internationalisation, Economic Integration and National Autonomy: General Comments with Some Brief Implications for Poland", i Wawrzyniak, B (red), *Globalisation and Change: Ways to the Future*, Leon Komiski Academy of Entrepreneurship and Management, Warszawa.
- Hansson, G (2000b), *Eritrea 1999: A Bleeding Country That Never Kneels Down*, Country Economic Report 2000:5, Sida, Stockholm.
- Hansson, G (2001a), *Building New States: Lessons from Eritrea*, WIDER Discussion Paper 2001/66, United Nations University/World

Institute for Development Economics Research, Helsingfors.

Hansson, G (2001b), "Eritrean Reforms: A Struggle for Sustained Independence and Economic Growth", i Lundahl, M (red), *From Crisis to Growth in Africa?*, Routledge, London och New York.

Hansson, G (2001c), "Ethiopian Reforms: Government Legitimacy, Economic Growth and Development", i Lundahl, M (red), *From Crisis to Growth in Africa?*, Routledge, London och New York.

Hansson, G (2002), "Genetic Engineering and Economics: A Challenge to North-South Inequalities", i Lundin, S och L Åkeson (red), *Gene Technology and Economy*, Nordic Academic Press, Lund.

Hansson, G (2004) *Ethiopia: Economic Performance and the Role of the Private Sector*, Country Economic Report 2004:4, Sida, Stockholm.

Hansson, G (2006), "Ledarskapets problem och möjligheter – iakttagelser från Afrikas horn", i Jönsson, C och M Jerneck (red), *I ledande ställning – vänbok till Lars-Göran Stenelo*, Studentlitteratur, Lund.

Hansson, G (2009), "Diplomacy, Trade, Aid, and Global Working Conditions", i Aggestam, K och M Jerneck (red), *Diplomacy in Theory and Practice. Essays in Honor of Christer Jönsson*, Liber, Malmö.

Hansson, G, S Hedlund, och M Lundahl (1983), "Tanzania – socialistland med bekvämmar", *Tiden*, vol 75, s 91–99.

Hansson, G och M Lundahl (1983), "The

Rybczynski Theorem under Decreasing Returns to Scale", *Scandinavian Journal of Economics*, vol 85, s 531–540.

Hansson, G och M Lundahl (1984), "A Social Clause against Discrimination in the Labor Market", *Journal of Development Economics*, vol 14, s 395–405.

Hansson, G och M Lundahl (1987), "International Trade Sanctions against Occupational Discrimination: The Full Employment Case", *Zimbabwe Journal of Economics*, vol 1, nr 4, s 48–55.

Hansson, G och L-G Stenelo (1990), *Makt och internationalisering*, Carlssons Bokförlag, Stockholm.

Kruse, A och L Söderström (1998), "Ett brev för mycket", *Ekonomisk Debatt*, årg 26, nr 4, s 299–302.

Lunds universitet (1997), Faculty of Social Sciences, Appointments Board, *Minutes*, 3 april 1997, Dnr IE 311 4030/95.

Petersson, L och G Hansson (2011), "Utmaningar för ekonomisk integration i Afrika", i Lundahl, M (red), *Den orädda debattören – en vänbok till Bo Södersten på 80-årsdagen den 5 juni 2011*, Ekerlids Förlag, Stockholm.

Rybczynski, T M (1955), "Factor Endowment and Relative Commodity Prices", *Economica*, NS, vol 22, s 336–341.

Ståhl, I (1983), Yttrande över sökande till tjänster som extra universitetslektor i nationalekonomin (5578–5579/83), 30 januari 1983, Nationalekonomiska institutionen, Lund.